

social phenomenon, as one of the varieties of socially significant human activity. The criminal activities have their development sequence, inherent elements of professionalism and organization. Therefore, to fight crime effectively all the aspects should be taken into account but not to focus only on certain types of crimes. Recognizing the existence of such phenomena as socially dangerous criminal activity, studying and analyzing it, watching its development, provides possibility to develop effective ways of counteracting criminal activity. The reference to the historical experience is of great importance on the way of improving strategies, methods and means of fighting the crime.

Key words: criminal activity, crime, social phenomenon, struggle against crime.

УДК 343.222:4(477)

О. Старко

Проблемні питання кримінальної відповідальності за ст. 130 Кримінального кодексу України

Статтю присвячено проблемі кримінальної відповідальності за зараження вірусом імунодефіциту людини чи іншої невиліковної інфекційної хвороби. Досліджується питання щодо невдалого визначення законодавцем збудників інфекційних хвороб у назві та диспозиції статті, обґрунтовується положення про те, що злочин, передбачений ч. 1 та ч. 2 ст. 130 Кримінального кодексу України може бути вчинено не лише шляхом дії, а й бездіяльності. Розглядається дискусійне питання щодо моменту закінчення злочину у формі зараження, виявлено недоліки щодо визначення суб'єкта злочину. Сформульовано пропозиції щодо удосконалення законодавства та практики застосування.

Ключові слова: кримінальна відповідальність, зараження, поставлення у небезпеку зараження, ВІЛ-інфекція, невиліковна інфекційна хвороба, суб'єкт злочину.

Постановка наукової проблеми та її значення. Ст. 130 Кримінального кодексу (далі - КК) України передбачає відповідальність за зараження вірусом імунодефіциту людини чи іншої невиліковної інфекційної хвороби. Запровадження цієї кримінально-правової заборони є формою державного реагування на поширення соціальних хвороб злочинним шляхом. Норми, сформульовані у цій статті не можна назвати юридично бездоганними, що породжує неоднозначність у тлумаченні окремих ознак складу злочину, проблему відсутності чітких орієнтирів щодо їх встановлення, спірність деяких питань притягнення особи до кримінальної відповідальності. Ці обставини ускладнюють правозастосування, а отже й протидію злочинності цього виду. Отже, аналіз проблемних питань кримінальної відповідальності за зараження вірусом імунодефіциту людини чи іншої невиліковної інфекційної хвороби має науково-практичне значення та є актуальним напрямом кримінально-правових досліджень.

Аналіз досліджень цієї проблеми. Проблеми кримінальної відповідальності за злочини, пов'язані з поширенням ВІЛ – інфекції та інших інфекційних хвороб розглядалися у працях небагатьох вчених. Це, зокрема, роботи А. А. Андрушка, Л. П. Брич, О. М. Джужі, М. П. Короленка, В. Є. Михайлова та ін.

Формулювання мети та завдань статті. Метою статті є аналіз проблемних питань кримінальної відповідальності за вчинення злочину, передбаченого ст. 130 КК України. Завдання статті полягають у: 1) дослідженні питання щодо визначення збудників інфекційних хвороб за ст. 130 КК України; 2) дослідженні змісту ознаки «невиліковна інфекційна хвороба»; 3) розгляді питань щодо форм діяння, моменту закінчення злочину та визначення ознак суб'єкта злочину; 4) формулюванні пропозицій щодо вдосконалення законодавства та практики його застосування.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Перша проблема стосується вживання законодавцем у ст. 130 КК України формулювання - «зараження особи вірусом імунодефіциту людини чи іншої невиліковної інфекційної хвороби». Отже,

у диспозиціях та назві статті вказано лише на вірусне походження інфекційних хвороб. Це означає, що свідоме поставлення в небезпеку зараження чи зараження інфекційними хворобами невірусної етіології не утворює складів злочинів, передбачених цими статтями. Якщо діяння, яке полягає в зараженні інфекційними хворобами невірусної етіології можна кваліфікувати як тілесне ушкодження, то свідоме поставлення у небезпеку зараження інфекційними хворобами невірусної етіології взагалі злочином не є.

Визначення інфекційних хвороб подано в Законі України «Про захист населення від інфекційних хвороб» від 06.04.2000 р. Інфекційні хвороби – це розлади здоров'я людей, що викликаються живими збудниками (вірусами, бактеріями, рикетсіями, найпростішими, грибами, гельмінтами, кліщами, іншими патогенними паразитами), продуктами їх життєдіяльності (токсинами), патогенними білками (пріонами), передаються від заражених осіб здоровим і схильні до масового поширення. Інфекційні хвороби, збудниками яких є бактерії, грибки, кліщі і т. п., не менш небезпечні, ніж ті, які викликаються вірусами. Вони також є висококонтагіозними, мають високу летальність, серед них є й карантинні хвороби, зокрема чума, холера, черевний тиф, сибірка та особливо туберкульоз, епідемія якого сьогодні наявна в Україні.

Враховуючи вищезазначене, доцільно внести зміни до КК України, а саме: у нормах ст. 130 не вказувати на вірусне, бактеріальне чи інше походження інфекційних хвороб, обмежившись словосполученням «... вірусом імунодефіциту людини чи іншою інфекційною хворобою ...».

Друга проблема стосується вказівки законодавцем на таку ознаку, як «невиліковність» хвороби. Вона також виглядає юридично не бездоганною. Так, у ч. 2 ст. 130 КК України вживається термін «невиліковна інфекційна хвороба», а у ч. 1, ч. 4 ст. 130 КК України – «невиліковна інфекційна хвороба, що є небезпечною для життя людини». Однак у медицині не існує поділу інфекційних хвороб на виліковні та невиліковні, відповідно й такого поняття, як «невиліковна інфекційна хвороба» у медицині немає, тому використання його у кримінальному законодавстві недопустиме. Конкретних та чітких орієнтирів для з'ясування змісту цього поняття немає і в законодавстві України. Так, Закон України «Про захист населення від інфекційних хвороб» виділяє лише особливо небезпечні та небезпечні інфекційні хвороби. Особливо небезпечні інфекційні хвороби – інфекційні хвороби (у тому числі карантинні: чума, холера, жовта гарячка), що характеризуються важкими та (або) стійкими розладами здоров'я у значної кількості хворих, високим рівнем смертності, швидким поширенням цих хвороб серед населення. Небезпечні інфекційні хвороби – інфекційні хвороби, що характеризуються важкими та (або) стійкими розладами здоров'я в окремих хворих і становлять небезпеку для їх життя та здоров'я.

У Переліку особливо небезпечних, небезпечних інфекційних та паразитарних хвороб людини і носійства збудників цих хвороб, затвердженому наказом Міністерства охорони здоров'я України № 133 від 19.07.1995 р. (далі – Перелік) також немає класифікації інфекційних хвороб за критерієм виліковності/невиліковності. Перелік містить три групи хвороб (особливо небезпечні інфекційні хвороби, небезпечні інфекційні хвороби, паразитарні хвороби) та носійство збудників інфекційних хвороб.

У кримінально-правовій літературі висловлюються різні думки щодо цього питання. Автори коментарів до КК України, зокрема В. І. Бояров та О. О. Дудоров, вважають, що у нормах указаних статей йдеться саме про «особливо небезпечні інфекційні хвороби», до яких згідно з Переліком відносять чуму, холеру, хворобу Марбург, гарячку Ебола, туберкульоз, кримську гарячку тощо, висновок про невиліковність яких дається у кожному конкретному випадку [1, с. 78; 2, с. 282]. Проте відповідно до такого підходу поза межами складу злочину залишаються діяння, пов'язані з поширенням вірусних гепатитів (механізм передачі яких аналогічний СНІДу), черевного тифу та інших хвороб, які в Переліку віднесені до групи «небезпечних інфекційних хвороб».

П. П. Андрушко у коментарі до ст. 130 КК України зазначає, що чинне законодавство не дає класифікації інфекційних хвороб за ознакою їх виліковності (невиліковності) й не може її дати, оскільки повністю невиліковних хвороб немає, такою поки що вважається СНІД [3, с. 308]. Отже, цей критерій умовний. Одна й та ж інфекційна хвороба, навіть особливо небезпечна, може закінчуватися одужанням, а в інших випадках – призводити до смерті, інвалідизації, хронізації, ускладнень. Це залежить від багатьох факторів, а саме: стану здоров'я, перебігу та форми хвороби, своєчасності отримання лікування тощо. Наприклад, ускладнення при чумі різноманітні і залежать від форми хвороби. Частими є інфекційно-токсичний шок, гіпостатична пневмонія, менінгіт. При генералізованій формі летальність досягає 60-90 % [4, с. 438]. Така хвороба, як ботулізм завжди має серйозний прогноз, якщо специфічне лікування не проводиться, летальність досягає 15-70 % [4, с. 94]. П. П. Андрушко пише, що, очевидно, невиліковною інфекційною хворобою повинна вважатись

така інфекційна хвороба, яка за конкретних фактичних обставин зараження нею і в даних конкретних умовах не може бути вилікувана [3, с. 308].

Висновок про визнання тієї чи іншої інфекційної хвороби невиліковною, як відзначають автори науково-практичних коментарів КК України, слід робити в кожному конкретному випадку, враховуючи висновок судово-медичної експертизи. Тут йдеться, певно, й про випадки поставлення в небезпеку зараження. Зрозуміло, що такий висновок може надаватися лише після того, як потерпілий захворів на інфекційну хворобу, а саме у випадку зараження (ч. 2, 3, 4 ст. 130 КК України). Виникає питання: чи можна дати такий висновок, коли потерпілий лише поставлений у небезпеку зараження невиліковною інфекційною хворобою (ч. 1 ст. 130 КК України). Мабуть, що ні. Наслідок (наявність інфекційної хвороби), на підставі якого інфекційну хворобу можна визнати невиліковною, не є ознакою складу злочину, цей склад формальний. У зв'язку з цим пропонуємо прийняти спеціальний нормативний акт, який містив би вичерпний перелік інфекційних хвороб, небезпечних для життя людини. Відповідно у ст. 130 КК України використання вказівки на «невиліковність» хвороби буде зайвим.

Таким чином, замість формулювань «... вірусом імунодефіциту людини чи іншої невиліковної інфекційної хвороби» та «... вірусом імунодефіциту людини чи іншої невиліковної інфекційної хвороби, що є небезпечною для життя людини» у назві та диспозиціях ст. 130 КК України цілком виправданим буде використання формулювання «... вірусом імунодефіциту людини чи іншою інфекційною хворобою, небезпечною для життя людини».

Третя проблема – це питання щодо з'ясування змісту окремих ознак об'єктивної сторони складу поставлення в небезпеку зараження ВІЛ чи іншою інфекційною хворобою. Склад злочину, передбачений ч. 1 ст. 130 КК України формальний (свідоме поставлення іншої особи в небезпеку зараження вірусом імунодефіциту людини чи іншої невиліковної інфекційної хвороби, що є небезпечною для життя людини). Об'єктивна сторона злочину полягає у вчиненні діяння, що створює реальну загрозу зараження особи ВІЛ-інфекцією чи іншою інфекційною хворобою. Стаття не містить вказівок на шляхи поставлення в небезпеку, отже злочин може бути вчинений як шляхом активних дій, так і бездіяльності. Водночас у кримінально-правовій літературі висловлюється думка, що цей злочин може бути вчинений лише шляхом дій [2, с. 282; 3, с. 308; 5 с. 61]. Небезпека створюється конкретними діями винного (статевий акт, переливання крові та ін.), але не попередньою бездіяльністю, – зазначає Е. Сидоренко. Лише активні дії, умисно спрямовані на інфікування хворого, можуть утворювати склад свідомого поставлення іншої особи в небезпеку зараження ВІЛ-інфекцією (ч. 1 ст. 122 КК Російської Федерації) [6, с. 55]. Проте з такою думкою погодитися важко. По-перше, активні дії можуть бути умисно спрямовані на інфікування лише здорової, а не хворої особи, адже до інфікування вона ще не є хворою. По-друге, поставлення в небезпеку зараження може створюватись як активними діями, (у більшості випадків), так і шляхом бездіяльності. Обов'язковою умовою кримінальної відповідальності особи за бездіяльність є наявність у неї обов'язку діяти певним чином і наявність у конкретних умовах реальної можливості діяти в такий спосіб.

Наявність обов'язку діяти певним чином визначена Законом України «Про протидію поширенню хвороб, зумовлених вірусом імунодефіциту людини (ВІЛ), та правовий і соціальний захист людей, які живуть з ВІЛ» (далі – Закон) від 12 грудня 1991 р. Так, особу, в якій за даними медичного огляду виявлено ВІЛ-інфекцію, повідомляє про це працівник закладу охорони здоров'я, в якому проведено огляд. Одночасно ВІЛ-інфікованого попереджають про кримінальну відповідальність за свідоме поставлення в небезпеку зараження та зараження інших осіб вірусом імунодефіциту людини. Факт одержання зазначеної інформації та попередження ВІЛ-інфіковані зобов'язані засвідчити письмово. Згідно зі ст. 12 Закону, люди, які живуть з ВІЛ, зобов'язані: 1) вживати заходів для запобігання поширенню ВІЛ-інфекції, запропонованих органами охорони здоров'я; 2) повідомляти осіб, які були їхніми партнерами до виявлення факту інфікування, про можливість їх зараження; 3) відмовитися від донорства крові, її компонентів, інших біологічних рідин, клітин, органів і тканин для їх використання у медичній практиці.

ВІЛ-інфікованим пропонується: уникати попадання їх крові на пошкоджену шкіру та слизові оболонки людей, які їх оточують; користуватися лише індивідуальними лезами для гоління, ножицями, щипчиками, зубними щітками, гребінцями, голками тощо. Адже, відомо, що вірус у великій кількості міститься в крові, а в умовах кімнатної температури ВІЛ може виживати протягом багатьох днів [7, с. 14]. Тому ВІЛ-інфікованим наголошується, що зараження можливе при безпосередньому попаданні крові ВІЛ-інфікованого в кров інших людей або через пошкодження шкіри голками, лезами, ножицями та ін., забрудненими кров'ю хворого. Очевидно, що недотримання ВІЛ-інфікованим цих заходів може бути способом поставлення в небезпеку зараження ВІЛ-інфекцією

довколишніх. Отже, злочин, передбачений ч. 1 ст. 130 КК України, може вчинюватись як шляхом дій, так і бездіяльності.

Водночас звернемо увагу на те, що ч. 2 ст. 130 КК України передбачає відповідальність за зараження особи ВІЛ, яке може також бути вчинено як шляхом дій, так і бездіяльності. Проте, у ч. 3 ст. 130 КК України (дії, передбачені частиною другою цієї статті, вчинені щодо двох чи більше осіб або неповнолітнього) йдеться лише про дії. Отже, можна зробити висновок, що при зараженні двох і більше осіб чи неповнолітнього, яке відбулося шляхом бездіяльності, застосовувати ч. 3 ст. 130 КК України не можна. У зв'язку з цим, на нашу думку, доцільно внести відповідні зміни до КК України, зокрема, слово «дії» у диспозиції ч. 3 ст. 130 КК України замінити словом «діяння».

Четверта проблема стосується визначення моменту закінчення злочину, передбаченого ч. 2 ст. 130 КК України (зараження іншої особи вірусом імунодефіциту людини чи іншої невиліковної інфекційної хвороби особою, яка знала про те, що вона є носієм цього вірусу). Одні вчені вважають, що моментом закінчення злочину є вчинення діяння, яке полягає у потрапленні вірусу в організм людини, та відносять цей склад до формальних, інші стверджують, що злочин вважається закінченим із моменту фактичного зараження ВІЛ-інфекцією чи іншою інфекційною хворобою, тобто є злочином із матеріальним складом. Так, П. П. Андрушко зазначає, що злочин вважається закінченим із моменту введення в організм потерпілого вірусу імунодефіциту людини [3, с. 310; 8, с. 96]. Ю. В. Александров розуміє під зараженням іншої особи ВІЛ фактичне потраплення в її організм вірусу і вважає злочин закінченим із моменту фактичного попадання вірусу в організм потерпілого [5 с. 61]. В. В. Сташис зараження потерпілого відносить до суспільно небезпечних наслідків, зазначаючи, що злочин, передбачений ч. 2 ст. 130 КК України, вважається закінченим із моменту, коли з'ясовується, що потерпілий виявився інфікованим цим вірусом [9, с. 385], тобто є злочином із матеріальним складом. О. О. Дудоров пише, що цей злочин вважається закінченим із моменту фактичного зараження ВІЛ-інфекцією [2, с. 282]. В. І. Бояров вважає, що злочин вважається закінченим із моменту контакту з хворим після встановлення факту захворювання потерпілого [1, с. 78]. Слушною є думка П. П. Андрушка, що з таким підходом до визначення моменту закінчення злочину, передбаченого ч. 2 ст. 130 КК України, погодитися не можна, тим більше, що «момент контакту» має бути не «з хворим після встановлення факту захворювання», а зі здоровою людиною до, а не після встановлення факту захворювання [8, с. 96]. Підхід В. І. Боярова, на наш погляд, дає підстави для двозначного розуміння моменту закінчення злочину: або з моменту контакту, або з моменту встановлення факту захворювання. Крім того, контакт хворого зі здоровою людиною не завжди призводить до розвитку захворювання на ВІЛ-інфекцію, а також не завжди до її потраплення в організм людини. А для вироблення більш чітких орієнтирів визначення моменту закінчення злочину варто, на наш погляд, керуватися медичними висновками.

У медицині під зараженням (*infectio*) розуміють проникнення збудника інфекційної хвороби в організм людини або тварини, що призводить до розвитку тієї чи іншої форми інфекційного процесу (хвороби, носійства збудників інфекції) [10, с. 389]. Інфекційний процес – це взаємодія двох самостійних біологічних систем – хвороботворного мікроорганізму і макроорганізму (людина, тварина) [11, с. 96]. Взаємодія вірусу з клітиною хазяїна (репродукція) розпочинається з адсорбції вібріона (інертної інфекційної частини) на чутливій клітині, після чого відбувається проникнення в клітину та роздгання вібріона [12, с. 26]. Отже, інфекційний процес відбувається внаслідок взаємодії вірусу та організму людини. Однак, така взаємодія може й не відбутись. Потрапивши в організм, вірус не завжди призводить до інфекційного процесу. Так, у деяких медичних дослідженнях стосовно вірусу імунодефіциту людини показано значення генетично детермінованої нечутливості клітин організму-хазяїна до інфікування ВІЛ та виявлено особливості клітин організму осіб, які залишилися неінфікованими при досить високому ризику інфікування [13, с. 26].

Отже, зараження це не просто потраплення збудника в організм, а лише те потраплення, яке призводить до розвитку ВІЛ-інфекції. Відповідно злочин, передбачений ч. 2 ст. 130 КК України, вважається закінченим із моменту, коли потерпілий виявився інфікованим вірусом.

П'ята проблема – стосовно визначення суб'єкта злочину. Диспозиція ч. 2 ст. 130 КК України сформульована таким чином, що суб'єктом може бути лише носій вірусу. На наш погляд, ця редакція звучує межі кримінально-правової заборони, обмежуючи коло можливих суб'єктів злочину, якими можуть бути не лише носії вірусу, а й бактеріоносії, особи, які хворіють на ці хвороби, та інші особи. У медицині відомо, що джерелом інфекції (вірусного й бактеріального походження) може бути як носій збудника, так і особа, яка хворіє на інфекційну хворобу. Зокрема, джерелом інфекції таких небезпечних висококонтагіозних хвороб, як холера, черевний тиф, дизентерія є хворі й бактеріоносії. Хворі на холеру виділяють збудника в будь-який період хвороби. Проте більш небезпечними з

епідеміологічного погляду є хворі на легкі, стерті форми холери та «здорові» носії, контакти з якими не обмежуються [4 109]. При черевному тифі (гострій інфекційній хворобі, що спричинюється паличкою черевного тифу) джерелом інфекції також може бути хвора людина й бактеріоносії. При цьому в медичній літературі підкреслюється, що останнім часом основним джерелом інфекції (85-95%) є саме бактеріоносії [4, с. 56].

У кримінально-правовій літературі суб'єкт цього складу визначено по-різному: суб'єктом є особа – носій інфекційної хвороби [3, с. 310]; суб'єктом є особа, що хворіє на інфекційну хворобу [2, с. 282; 9, с. 384]; суб'єктом злочину є носії, хворі, а також особи, які не страждають на ці захворювання [1, с. 79].

На нашу думку, переконливою є остання точка зору, оскільки узгоджена насамперед із медичною наукою. Суб'єктом цього злочину слід вважати осіб носіїв, хворих, а також тих, які на зазначені хвороби не страждають. Наприклад, це ті особи, які перебували в контакті із хворими та підлягають карантину і знають про це. Так, згідно зі ст. 28 Закону України «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення» від 24. 02. 1994 р. особи, які мали контакт із хворими, підлягають обов'язковому медичному нагляду й карантину. Відповідно до Закону України «Про захист населення від інфекційних хвороб» контактних осіб прирівнюють до заражених. Так, у ст. 1 дається визначення контактних осіб як таких, які перебували в контакті з джерелом інфекції, внаслідок чого вони вважаються зараженими інфекційною хворобою.

Отже, у диспозиції норми, сформульованої у ч. 2 ст. 130 КК України, потрібно уникати вказівки на такого суб'єкта, як носій вірусу або ж використати формулювання із вказівкою на носіїв і хворих та осіб, які підлягають карантину.

Висновки та перспективи подальшого дослідження. Підсумовуючи вищевикладене, зазначимо, що кримінальне законодавство про відповідальність за поширення ВІЛ та інших інфекційних хвороб містить низку недоліків. Це негативно впливає на кваліфікацію цих діянь, а отже знижує ефективність кримінально-правових засобів протидії цим злочинам. Таким чином, доцільним є вироблення пропозицій щодо удосконалення кримінально-правових норм стосовно відповідальності за вчинення цих злочинів та практики застосування положень КК України при кваліфікації діянь.

Джерела та література

1. Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України. Особлива частина / за заг. ред. М. О. Потєбенька, В. Г. Гончаренка – К. : ФОРУМ, 2001. – 942 с.
2. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / за ред. М. І. Мельника, М. І. Хавронюка. – К. : Атіка, 2004. – 1056 с.
3. Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України / за заг. ред. П. П. Андрушка, В. Г. Гончаренка, Є. В. Фесенка. – К.: Дакор, 2008. – 1428 с.
4. Інфекційні хвороби : підручник / М. Б. Тітов, Б. А. Герасун, Л. Ю. Шевченко та ін. ; за ред. М. Б. Тітова. – К.: Вища шк., 1995. – 567 с.
5. Кримінальне право України. Особлива частина : підручник / Ю. В. Александров, О. О. Дудоров, В. А. Клименко та ін.; за ред. М. І. Мельника, В. А. Клименка. – К. : Юрид. думка, 2004. – 656 с.
6. Сидоренко Э. Заражение ВИЧ-инфекцией: вопросы уголовно-правовой оценки / Э. Сидоренко // Уголовное право. – 2007. – № 1. – С. 55-59.
7. Скачко Б. Г. ВІЛ/СНІД. Профілактика. Лікування. Реабілітація / Б. Г. Скачко. – К.: Медицина, 2006. – 192 с.
8. Андрушко П. П. Проблеми кваліфікації злочинів, пов'язаних із зараженням людини інфекційними хворобами (статті 130, 131, 133 КК України) / А. А. Андрушко // Кримінально-правова охорона життя та здоров'я особи: матер. наук.-практ. конф., Харків, 22-23 квіт. 2004 р. / редкол.: В. В. Сташис (голов. ред.) та ін. – К. ; Х. : Юрінком Інтер, 2004. – 260 с.
9. Кримінальний кодекс України : науково-практичний коментар / Ю. В. Баулін, В. І. Борисов, С. Б. Гавриш та ін. ; за заг. ред. В. В. Сташиса, В.Я. Тація. – Х. : Одиссей, 2007. – 1184 с.
10. Энциклопедический словарь медицинских терминов. В 3 т. Т.1 / гл. ред. Б. В. Петровский. – М.: Сов. энциклопедия, 1982. – 464 с.
11. Покровский В. И., Инфекционные болезни и эпидемиология: Учебник / В. И. Покровский, С. Г. Пак, Н. И. Брико, Б. К. Данилкин. – М. : ГЕОТАР-МЕД, 2002. – 384 с.
12. Медицинская вирусология : учебное пособ. Ч. II / под ред. А. М. Королюка, В. Б. Сбойчакова. –

СПб.: ЭЛБИ-СПб, 2002. – 163 с.

13. Запорожан В. М., Аряев М. Л. ВІЛ-інфекція і СНІД / В.М. Запорожан, М.Л. Аряев. – 2-ге вид., переробл. і доп. – К.: Здоров'я, 2004. – 636 с.

Старко О. Проблемные вопросы уголовной ответственности по ст. 130 Уголовного кодекса Украины. Стаття посвящена проблеме уголовной ответственности за заражение вирусом иммунодефицита человека и другими неизлечимыми инфекционными заболеваниями. Рассматривается вопрос о нецелесообразности использования в диспозиции статьи формулировки, которая предусматривает исключительно вирусное происхождение инфекционных заболеваний. Исследуется содержание признака «неизлечимые инфекционные заболевания». Рассмотрен вопрос относительно форм деяния, в частности обосновывается вывод о том, что поставление в опасность заражения и заражение может быть совершено как путем действия, так бездействия. Анализируется дискуссионный вопрос о моменте завершения преступления, а также вопрос о субъекте преступления. С целью повышения эффективности уголовно-правовых мер в сфере противодействия преступного распространения вируса иммунодефицита человека и других опасных инфекционных заболеваний, предложено пути усовершенствования уголовного законодательства и практики его применения.

Ключевые слова: уголовная ответственность, заражение, поставление в опасность заражения, ВИЧ-инфекция, неизлечимое инфекционное заболевание, субъект преступления.

Starko O. Problematic Issues of Criminal Liability under Art. 130 of the Criminal Code of Ukraine. The article is devoted to the problem of criminal responsibility for the infecting others with human immunodeficiency virus and other incurable infectious diseases. The author argues the issue of inappropriate use in the dispositions of the Code article wording, which implies exclusively viral origin of infectious diseases. The emphasis is laid on the content characteristics of the «incurable infectious diseases». The article considers the matters concerning the forms of infecting, substantiates the conclusion that endangering infection and infecting can be committed either by action or inaction or negligence. The study sheds light on the debatable issue of crime completion moment, as well as the issue of the subject of a crime. The author suggests ways to improve the criminal law and its practical application with a view to greater efficiency of criminal justice response in the field of combating criminal proliferation of human immunodeficiency virus and other infectious diseases.

Key words: criminal liability, infection set out in the risk of infection, the HIV- infection, incurable infectious disease, the subject of crime

УДК 347.99 (4)

Ю. Фідря

Незалежність суду як основний елемент права на справедливий суд

У статті проведено науковий аналіз незалежності суду як структурного елементу права на справедливий суд, гарантованого Конвенцією про захист прав людини та основоположних свобод 1950 року, а також проаналізовано прецедентну практику Європейського суду з прав людини у цій сфері. Охарактеризовано та з'ясовано зміст критеріїв незалежності суду, визначених ЄСПЛ. Проведено оцінку сучасного стану забезпечення незалежності суду в Україні на відповідність встановленим ЄСПЛ вимогам.

Ключові слова: суд, незалежність суду, право на справедливий суд, Європейський суд з прав людини.

Постановка наукової проблеми та її значення. Гарантування судового захисту прав і свобод людини виступає одним із пріоритетних завдань правової держави, реалізація якого покладається на судову владу. Серед загальновизнаних стандартів та критеріїв, яким повинна відповідати судова влада, щоб ефективно забезпечити кожному суб'єкту право на суд, є незалежність,